

נר לשולחן שבת

פרשת שמייני

גליון מס' 321

בכל עניני העלון
תרומות והנצחות
רוזנבלט
רה' צבי 21 ב"ב 5791486

מצוותה של פרה אדומה בבגדי לבן. שאלו התלמידים את רבי יוחנן בן זכאי: 'פרה במה נעשית?' אמר להם 'בבגדי זהב'. אמרו לו 'הרי למדתנו בבגדי לבן?!' אמר להם 'יפה אמרתם'. ולא שלא היה יודע, אלא שהיה מבקש לזרז את התלמידים'. (תוספתא פרה ד' ד')

הג"ר משה מרדכי שולזינגר היה רגיל לספר אודות אותו מלמד חשוב בתלמוד תורה "עץ חיים", שלימד את תלמידיו מסכת מגילה. וכשלמד את המשנה הראשונה "מגילה נקראת ב"א, ב"ב, ב"ג, ב"ד, בט"ו, לא פחות ולא יותר". שאלוהו התלמידים באיזה חודש, והרי לא כתוב במשנה באיזה חודש?

השיב להם בבדיחות: "קינדרלך, קומט לערנען נאך אמאל די משנה". ילדים בואו נלמד שוב את המשנה.

מליניען די מגילה. אדער אין י"א, אדער אין י"ב, אדער אין י"ג... ובתרגום, מגילה נקראת או ב"א, או ב"ב, או ב"ג - המילה אדער באידיש משמעותה או - "נו, איצטער וויסט מען שוין אין וולכע חודש..." נו, עכשיו אתם כבר יודעים באיזה חודש המשנה מדברת...

(פניני הימים)

סוף דבר, מאותה שעה תהיתי על הראשונות וקיבלתי על עצמי שלא לאוכלו לעולם!

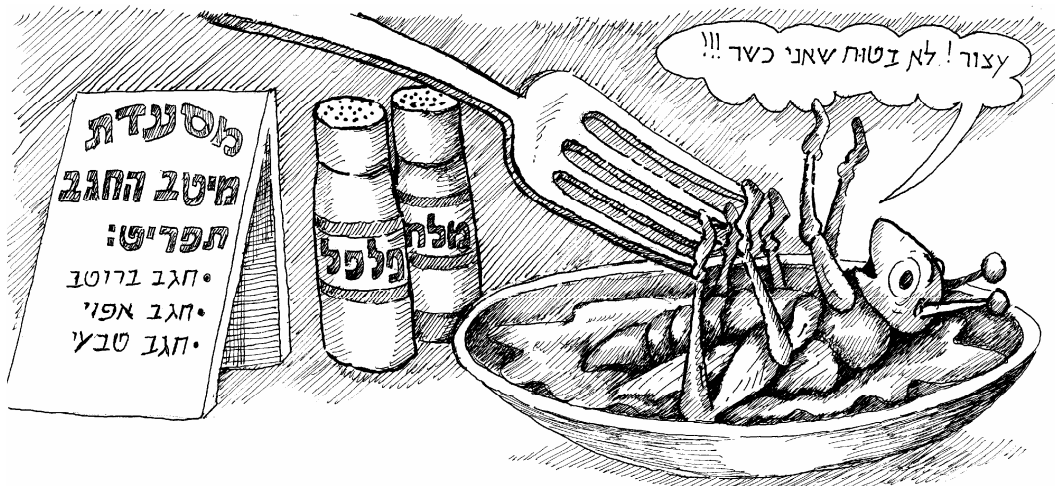
אמנם אחרי שראו שאני אוכלו וידעו שדרכי לאוכלו בחיבה, שאלוני על כך. ואמרת לי להם שבא אלי "בעל החלום" ואמר לי אל תאכל ממנו... ולא רציתי לומר להם שהחגב אסור, משני טעמים: ראשית, שבערי תוניס אוכלים אותו, ואע"פ שמקצת הקהל ישמע לי, לא ישמעו אלי כולם. שנית, הדבר נראה כיוהרה, שבתוניס יתירו ואני אוסר.

ואהיה כמחריש עד חג השבועות שעבר, ששלח אלי תלמידי רפאל הכהן, 'הרי כשהייתי לומד אצלך ראיתי כמה פעמים שאתה אוכל חגב וכעת אומרים שאתה שונאו?!'

ושלחתי לו את הדברים הנ"ל. אמנם עדיין לא הכרזתי איסור, מפני שהחגב אינו מצוי היום וממותין אני להכריז שהוא אסור עד שיהיה מצוי בג'רבה, שאז דבר בעיתו מה טוב!

(גנזי שלום יו"ד ה', הובא ב"לב הדס" - רבי אהרן פרץ נפטר בשנת תקכ"ו)

ואכן בספר "ברית כהונה" העיד שמנהג ג'רבה שאין אוכלין ארבה.

9/13

"את אלה מהם תאכלו, את הארבה למינו". (י"א כ"ג)

שמונה מיני חגבים הותרו באכילה, ולכן כשיש אדם הבקיא בצורתם ובשמותם מותר לאוכלם, אם יש מסורת ששמו חגב, ולפיכך נמנעים ברוב תפוצות ישראל מלאכול שום חגב.

אבל מנהגנו פשוט בכל קהילות תימן לאכול מין ידוע ומפורסם אצלנו מימות עולם, דור אחר דור. אבל שאר המינים אין אוכלים, אע"פ שיש להם כל הסימנים, כיון שאין לנו מסורת שהם נקראים חגבים.

(שו"ע המקוצר לגרי"ר רצ"ב)

יהודי אלג'יר ומרוקו נהגו לאכול את הארבה, וה"אור החיים" הקדוש הרעיש על זה:

"אמרת לגלות דעתי במה שראיתי שנוהגים בעירנו שבשנים שבא הארבה לערי המערב פשטו בני עמנו לאוכלם, ואמרו כי קדמוניהם נהגו בהם היתר ואין בידם קבלה ששמו חגב. וראיתי שאדוני זקני לא היה אוכלם ומקוה שיניו באוכל אותם, אלא שראיתיו מעלים עין לאסור במפורש... [והאריך בראיות לאיסור] **ומעתה אין לחוש לזה שנהגו בו היתר,** כי אינו מנהג הגון ורק נהגו כן בשנות בצורת. והפרשתי את כל בני עירי, ואחד מהם שלא שת לבו לאיסור הראוהו בחלום שהיה אוכל שקצים ורמשים. והעירוהו שהוא הארבה שאכל בו ביום, והצדיק הדברים! **וגדול הנס האחרון שעשה ה',** שתמיד היה רגיל לבוא המין הזה מדי שנתיים שלש ולא איחר מארבע שנים, ומשעה שפרסמתי איסורם וחכמי העיר היטו אזנם ואסרום, **מאותה שנה לא נראו עוד במרוקו למעלה מעשרים שנה!!!**"

(פרי תואר יו"ד פ"ה א')

וב"אור החיים" על הפרשה כתב: "לכן כל ירא וחרד ירא ויפחד לבל יושיט ידו לשקץ זה, וימחה בשולחי יד - והנה מיום שנשמעו דברי במערב ופירשו מהם רבים **לא נגע ה' עוד במכה זו ולא נראו זה יותר מי"ב שנה!"**

(י"א כ"א)

פסק זה עורר פולמוס חריף, ורבי פתחיה ברדוגו ור"מ טולידנו הליצו ישר על מנהגם: "חלילה חלילה מלהאמין בדבריו..." ואכן רבות מקהילות מרוקו ואלג'יריה המשיכו באכילת הארבה עד שעלו לארץ ישראל, בעיקר במרקש ובדרום מרוקו, שם היה נאכל בשל העוני והבצורת ששרר שם. ועדויות רבות יש על כך.

(שו"ת "דברי חכמים" יו"ד י"א "מלכי רבנן" ועוד)

מתוך מכתבו של הגאון רבי אהרן פרץ, רבה של ג'רבה **"מיום שעמדתי על דעתי** ראיתי שאוכלים את החגב כל העם. ומורי ורבי מוהר"ר נסים כיאט היה אוהב אכילתן אכילה עזה, והייתי סובר שהעולם כולו אוכלים אותו. ומעולם לא שמעתי מי שפקפק בזה. גם אני הייתי אוהב אכילתו מכל מעדני עולם, ולא ידעתי כי טעם חטא טעמתי..."

והנה לפני כשלוש שנים הייתי קורא שנים מקרא ואחד תרגום בפרשת שמייני עם פירוש "אור החיים" וראיתי שאסר אותו... **וכתב** שהנה כבר ביאר זאת בחיבורו "פרי תואר" על יורה דעה וחיבורו זה אינו נמצא בעירנו. **ויקר מקרה,** שבאותו שבוע בא חכם ממדינת הים והביא עמו את הספר ההוא "פרי תואר"... וקריתי ושניתי ושילשתי, וראיתי כי דבריו טובים ונכוחים.

"אך אתה זה לא תאכלו... את הגמל" (י"א ד)

גמל קטן - מכשול גדול

הגאון חכם רבי אברהם רפול סיפר פעם על יהודי אחד שהיה השוחט של תושבי שכם. בזמנו היה שם ישוב יהודי קטן. פעם אותו שוחט לא מצא כבשים, קנה במקום זה גמל קטן, בכר, שחט אותו ומכר את בשרו ליהודי שכם שלא הבחינו בהבדל.

היה ביניהם יהודי רשע מומר שהכיר את טעמו של בשר הגמל והבחין שאין זה בשר כבש או עגל אלא בשר גמל. פנה לאותו שוחט ואמר לו: "כיצד אתה נותן להם בשר גמל?!"

אמר לו השוחט בתמימות: "הרי אין בכך שום בעיה וזה כשר, שכן בפרשת שמיני הגמל כתוב בטעם גדול, ללמדנו שהתורה אסרה רק דווקא גמל גדול אבל גמל קטן לא נאסר".

סיפר חכם אברהם רפול שלקחו את השוחט לבית הכנסת "רבן יוחנן בן זכאי" והלקוהו על מעשהו, וצווח שכן לימדו רבו ומה רוצים ממנו...

"ואת החזיר... טמא הוא לכם." (י"א ז)

חזיר כשר לפסח...

בשל מחלת האסטמה בה לקה הגאון רבי אברהם נח פאלי, נאלץ לשהות בחצי האי קרים גם בחג הפסח.

רבי אברהם נח חכך בדעתו היכן יוכל לשמור את מצותיו. כיון שהבחין שבעלת הבית בו התאכסן הכשירה את מחסן העצים כבר בחודש שבט. הבין שבבית כזה יכול הוא לאכסן את מצותיו ללא חשש.

מתחילה חשב לערוך את הסדר לבדו, אבל לאחר שבעלי הבית הפצירו בו נענה לבקשתם.

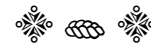
בשובם מבית הכנסת המתינה לרבי אברהם נח הפתעה נוראה: שולחן הסדר היה ערוך כהלכתו: קערה, כלי כסף וכלים נאים, אבל על אחד ממוגשי הכסף הונח בשר חזיר... אחוז תדהמה נרתע לאחוריו, בעלת הבית שסברה שהוא חושש מחמץ, חזרה ואמרה שהכל בושל בכלים כשרים לפסח...

"למעלת הנגיד המפואר ד. גנסיא:

היום קיבלתי מכתב מעירך בו קובלים על כבודך שאינך משגיח על עניני הדת, כי נוצרי אחד הוא המוכר בשר כשר לבני העיר עם בשר חזיר בלי שום שומר, רק על סמך חותם כשר שיכול להזדייף בקלות. וסיפרו עוד דברים זרים.

ואני לא השבתי אותם דבר, רק הודעתי לכבודך עם אחד מידידי. ועוד כתבתי מכתב זה להזהירך להסיר המכשול הגדול הזה מקהילתך..."

"וכל שרץ השרץ על הארץ". (י"א א"ר ש"י)

תולעים במקום הנכון

הגאון רבי סעדיה ישעיה קצלנבוגן צדיק וחסיד היה, יומם ולילה עסק בתורה. פעם אחת התענה מספר ימים תענית הפסקה, אשתו הרבנית אדל, בתו של הגאון רבי נפתלי כץ רצתה להכין לו לביבות לסעוד לבו. ולא השיגה פת חיטין של ישראל.

על אף שהיה נזהר מלאכול פת עכו"ם הורתה לעצמה היתר ליקח פת עכו"ם ולעשות לו מהם לביבות. חשבה הלא אין זה אסור מצד הדין, ולא חששה להטעותו כי סברה שבדבר גדול כזה מותר לשנות מפני דרכי שלום, כך עשתה ונתנה לפניו.

ולא עלתה על דעתו להרהר אחריה. לקח מן הקערה לביבה שקורין 'קניידל' והניחה בצלחת. והנה כשחתך אותה מצא בה תולעת. אמר: "אדל, ראי שמצאתי בו תולעת". אמרה: "חידוש הוא, ואע"פ כן הליבות אינן אסורות בגלל תולעת אחת".

לקח עוד לביבה, חתך ומצא גם בה תולעת. משך ידו מן המאכל ואמר לאשתו: "הלא דבר הוא שמצאתי שתי תולעים בשתי לביבות זה אחר זה".

תמהה גם היא ואמרה: "מודה אני לך, ואת חטאתי אני מזכירה שלקחתי פת של גוי מאחר שלא יכולתי להשיג פת ישראל, ומן השמים נזדמן לך שלא תבוא לידי מכשול, ואני אמרתי להטעותך מפני בריאותך".

"נאמן צייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי". (חולין סג: י"ד פ"ב ב')

הברבור כן נקרא היום אותו עוף גדול ומלכותי, אך נראה שאין זה העוף המוזכר בנביא שעלה על שולחן שלמה. (מלכים א' ה' ג')

על שולחנו עלו "ברבורים אבוסים". רש"י כתב שהוא תרנגול מפוסם. בתרגום כתב 'ועופא פטימיא' ולא פירש איזה עוף. י"א שזה עוף הבא מברבריא, ונקרא ברבור על שם מקומו. (מדרשים)

ויש מפרשים כי הם העופות המסורסים, שהם שמינים. (הד"ק מלכים)

י"א שהם אווזים מפוטמים. (רבי תנחום במדרש, רב האי גאון, "הודה ועלה" א' י"ד צ"ב) **אך הברבור של היום** הפיטום מזיק לו. אמנם בשו"ת "מלמד להועיל" הביא שהוא מין אווז שצווארו ארוך יותר, ואין בידו כח לאוסרו, ובפרט שמהר"י ברונא התיירו. (ח"ב י"ד י"ח, שו"ת מהרי"י ברונא קמ"ה)

ולכן יש שכתבו שהברבור המצוי הוא אכן עוף טהור. ("שלח תשלח")

בזמירות של שבת אנו שרים "להתענג בתענוגים, ברבורים ושלו...". **בספר "אבני חן"** מובא בהגהה ששאל את הרבנית פיינשטיין ואת הבן, הגאון רבי דוד איך הגאון רבי משה פיינשטיין שר בזמירות "ברבורים ושלו ודגים", הרי אנו לא אוכלים ברבורים, שהרי אין לנו מסורת עליהם וכי הוא שר פטומי מילי?! הרבנית זכרה שרבי משה היה מזכיר ברבורים, ורבי דוד טען שהוא המהם, דילג ולא שר...

בעולם קיימים זנים רבים של בופלו. אחד מהם הוא הג'מוס, שנחשב הפראי והעז שבבקר, בזמן המנדט היו בארץ ישראל כחמשת אלפים ג'מוסים שחיו בטבע בביצות בצפון הארץ.

מסורת הישוב הישן שברושלים שאכלו את בשר הג'מוס, והחמירו בו חומרי חיה ובהמה. העיר הרה"ג ישראל מאיר לוינגר שהשוחטים היו זוכרים זאת היטב, משום שהיו צריכים להכין כמויות גדולות של עפר כדי לכסות דם רב שהיה יוצא משחיטתו. **וכן שמעתי** עדות נאמנה מהאדמו"ר מפינסק קרלין זיע"א על מסורת שחיטת הג'מוס.

'ביקשתי מהג"ר רבי מנחם מנדל לובין שישאל את חמיו הגאון רבי נסים קרליץ אם ההתנגדות החריפה של מרן ה"חזון איש" בשעתו לגבי אכילת מיני בקר מבלי "מסורת" כוללת גם את הג'מוס. **והשיב רבי נסים** שידוע לו בבירור שאת הג'מוס היו אוכלים כל השנים היראים מעדת האשכנזים בבני ברק, והנידון שהיה אצל החזו"א היה לגבי מין אחר, 'השור ההודי'. ('אבני חן' ח"ב) **הרה"ג אליהו לנדאו** השיב שהוא זוכר שפעמים רבות היו מביאים מהם לשחיטה בבית המטבחים בגבול ב"ב, והיראים אוכלים את בשרם. (שם)

את הבאפלו האמריקאי, הביזון, היו אוכלים בקהילות יהודיות בארה"ב. (עיין י"ד כ"ח ד' ונו"כ אודות הבופלו האירופי) בשנים האחרונות עשרות גורמי כשרות אירגנו שחיטה והשגחה על בשר הביזון. **כמה סיבות יש לכך:** טבע הביזון שיש לו ריאות נקיות מבלי חששות. בשר הביזון מכיל מעט כולסטרול ועשיר בחלבונים וברזל. נוסף כי הביזון והפרה מתעברות זה מזה. ('מסורת וסימני טהרה')

בשו"ת "שבט הלוי" כתב: 'קרוב הדבר שהוא בכלל הבופלו המותר מימות עולם... ודברכם ברורים לארץ אמריקה, ומה שנוגע לארץ ישראל מקומו של מרן ה"חזון איש" אין עסקנו בזה עכשיו'. (ח"י קי"ד) **הגאון רבי יוסף שלום אלישיב** פסק לבני קהילות בחו"ל, דבמקום שהיה נהוג לאכול את הביזון מותר להמשיך באכילתו למהדרין, כדעת הפמ"ג. ('אבני חן' ח"א ס"ב ועיי"ש)

לפני שנים בעת כהונתו של הגאון רבי חיים שטרן, כרבה של וינה, געשו ורעשו העוסקים במכירת הבשר בוינה. כל העגלים שנשחטו בשחיטה הכשרה נפסלו על ידי הרב, כך היה במשך זמן. הרב נימק דעתו באומרו כי אמנם מדובר ברעויות בלבד, אך כיון שמדובר בשחיטת "גלאט" יש להחמיר ולנקוט גישה של לכתחילה. איש לא העז להמרות את פיו, אך ראו ותמהו.

עברו כמה חודשים ויצא המרצע מן השק. נודע כי העגלים שהובאו לשחיטה היו חולים, ונמכרו בניגוד לחוקי הוטרניריה לאחר שטופלו באנטיביוטיקה חריפה כדי לטשטש את עובדת מחלתן ואולי בנסיון לרפאם.

היהודים אשר נמנעו מלאכול את הבשר שנפסל נמצאו נשמרים מאיסור, אך גם ניצלו מסכנה חמורה לבריאותם. (זכרון חיים)